

Смаглюк О.В., доцент кафедри
кримінального права НАВС, к.ю.н.,
доцент

ПРИНЦИП ТОЧНОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ

У процесі застосування норм Кримінального кодексу України (далі – КК) одним з найважливіших етапів є кваліфікація злочинів. Під час кваліфікації встановлюється, який саме злочин вчинила особа і якою нормою КК встановлена за нього відповідальність. Отже, під кваліфікацією злочинів слід розуміти встановлення повної відповідності його ознак ознакам норми, що передбачає відповідальність за вчинення саме цього злочину. Тож кваліфікація злочину полягає в пошуку та встановленні статті (статей, частин або пунктів статті) КК, яка передбачає відповідальність за вчинене суспільно небезпечне діяння.

Поняття кваліфікації злочинів вживається у КК, Кримінальному процесуальному кодексі України, у різних галузях права та юридичної науки, проте його законодавчого визначення не існує, що справедливо критикується науковцями (В.В. Кузнецовим, В.О.Навроцьким, А.В. Савченком та іншими). Так само законодавець не визначає принципи, правила (за деякими виключеннями), структуру, види, функції, етапи та стадії кваліфікації злочинів.

Кваліфікація злочинів ґрунтується на певних загальних положеннях (принципах). Знання цих принципів є запорукою успіху в науково-теоретичній і практичній роботі. Принципи кваліфікації злочинів – це загальні начала, вихідні положення, якими слід керуватися при встановленні відповідності між фактичними ознаками вчиненого діяння та ознаками, закріпленими у кримінально-правовій нормі, при пошуку статей кримінального закону, якими передбачено відповідальність за злочин. На підставі таких принципів здійснюється вибір кримінально-правової норми, що передбачає відповідальність за вчинене діяння, доводиться необхідність застосування саме цієї норми та процесуально закріплюється висновок, що діяння охоплюється саме обраною

нормою. Як зазначалося раніше, принципи кваліфікації злочинів не закріплені у кримінальному законі, тому їх види, систему та зміст розкриває теорія кваліфікації злочинів. Встановити, які положення є принципами кваліфікації злочинів, можна, базуючись на аналізі норм Конституції України, кримінально-правових положень Загальної та Особливої частин КК, міжнародно-правових актів, схвалених нашою державою, виходячи із загальновизнаних теоретичних постулатів і позицій, яких дотримується правозастосовна практика. На думку В.В. Кузнецова, кваліфікація злочинів повинна здійснюватися з дотриманням наступних принципів: законності, офіційності, об'єктивності, точності, індивідуальності, повноти, вирішення суперечливих питань на користь особи, дії якої кваліфікуються, недопустимості подвійного ставлення у вину, стабільності кваліфікації.

Вимога точності кваліфікації підкреслювалася багатьма науковцями, хоча певний час не розглядалася як самостійний принцип. Діяння кваліфікується за статтею кримінального закону, що найбільш точно описує його ознаки. В разі, коли стаття кримінального закону, за якою кваліфікується діяння, викладена в іншій редакції, зазначається та редакція закону, яка застосовується у конкретному випадку. Здійснення кваліфікації злочинів передбачає вказівку на статтю кримінального закону, а якщо стаття містить у собі частини чи пункти – то й на відповідну частину або пункт. Формулюючи обвинувачення, вказують усі наявні ознаки відповідного злочину. Якщо аналізуються нормативно-правові акти інших галузей права (за наявності бланкетних диспозицій), має бути визначена стаття, пункт, параграф, які передбачають допущене порушення, та розкрити їхню суть, що допоможе при формулюванні обвинувачення.

При кваліфікації готування до злочину чи замаху на злочин вказується частина статті кримінального закону, що передбачає відповідний вид попередньої злочинної діяльності. У процесі застосування норм КК виникають питання правильної кваліфікації незакінчених злочинів. Відповідно до статті 16 КК, кримінальна відповідальність за готування до злочину і замах на злочин настає

за статтею 14 або 15 і за тією статтею Особливої частини КК, яка передбачає відповідальність за закінчений злочин. На нашу думку, однією з вад сучасного КК є відсутність передбачених законодавцем правил кваліфікації злочинів. Лише деякі правила кваліфікації, які вироблені теорією кримінального права та судовою практикою, закріплені у законі про кримінальну відповідальність. Стаття 16 КК є однією з небагатьох норм, які закріплюють такі правила, проте її положення потребують додаткового тлумачення. Немає жодних сумнівів, що «за статтею 14 або 15 і за тією статтею Особливої частини КК, яка передбачає відповідальність за закінчений злочин» кваліфікація незакінченого злочину не може здійснюватись. Статті 14, 15 та переважна більшість статей Особливої частини КК структуровані законодавцем. Статті про готування та замах на злочин складаються з частин, так само як і статті Особливої частини КК можуть складатися з частин, які передбачають кримінально-правові норми про відповідальність за різні за ступенем тяжкості самостійні закінчені злочини. Тому, ми вважаємо, що зміст статті 16 КК має бути уточнений. У процесі кваліфікації незакінчених злочинів можуть застосовуватись лише частина 1 статті 14 або частини 2 або 3 статті 15 КК та відповідні частини статей або статті (якщо вони складаються лише з однієї частини) Особливої частини КК, які передбачають відповідальність за відповідний закінчений злочин.

Під час кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті, вказується частина статті кримінального закону, що передбачає відповідний вид співучасника (ч.3-5 ст. 27 КК), крім виконавця (співвиконавця). Відповідно до ч. 1 ст. 29 КК дії виконавця (співвиконавця) кваліфікуються лише за статтею Особливої частини КК, яка передбачає вчинений ним злочин. Проте, судова практика не завжди дотримується такої вимоги законодавця. Наприклад, постановою Монастирищенського районного суду Черкаської області від 6 квітня 2011 р. встановлено, що органами досудового слідства обвинувачується ОСОБА_1 за ч. 2 ст. 27, ч. 3 ст. 185 КК. Порушень при проведенні досудового слідства не

встановлено. Підстав для перекваліфікації дій обвинуваченого немає.

У разі конкуренції статей кримінального закону, одна з яких містить спеціальну норму та призначена для кваліфікації певних діянь, а інша – загальну (поряд з цим діянням охоплює й інші діяння), застосовується тільки спеціальна норма. Одночасна кваліфікація за загальною та спеціальною нормами виключається, хоча з цього правила є винятки. Якщо діяння не охоплюється жодною зі спеціальних норм, то воно кваліфікується за загальною нормою.

Точність кваліфікації злочинів повинна бути досягнута незалежно від того, чи впливає це на можливе покарання, чи іншим чином відбивається на кримінально-правовому становищі особи, діяння якої кваліфікуються.

Грицасенко Р.Л., прокурор прокуратури
Дарницького району м. Києва, юрист 3
класу

ПОНЯТТЯ КООРДИНАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ ТА КОРУПЦІЇ

Одним із головних пріоритетів у роботі прокурорів є координація діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції, про що наголошується у наказі Генерального прокурора України «Про координацію діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції» від 16 січня 2013 року №1/1.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «координація» визначається як погодження, зведення до відповідності, установлення взаємозв'язку, контакту в діяльності людей, між діями, поняттями тощо [1, с. 572].

Слід підкреслити, що координація діяльності правоохоронних органів з протидії злочинності та корупції